

***В. В. Шаповалов**, перший заступник начальника слідчого управління ГУ МВС України в Харківській області, доктор фармацевтичних наук, професор кафедри фармацевтичного права Національного фармацевтичного університету,*

***В. О. Шаповалова**, завідувача кафедрою фармацевтичного права Національного фармацевтичного університету, доктор фармацевтичних наук, професор,*

***М. П. Рудика**, старший інженер-програміст слідчого управління МВС України в Харківській області*

ЩОДО ВИВЧЕННЯ ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИХ ЗВ'ЯЗКІВ АЛКОГОЛІЗМУ І ПОЛІНАРКОМАНІЇ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ В КОНЦЕПЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Проблема життя і здоров'я, прав і свобод людини має бути пріоритетною в будь-якій країні світу, бо без її розв'язання не може йтися про подальший державний розвиток, адже розвиток науки, виробничих сил створюють соціально-економічний здобуток і сприяють укріпленню національної безпеки держави. Це замкнений соціально-економічний, медико-фармацевтичний і правовий цикл світового процесу. Проте за останні роки стан здоров'я населення України та його середня тривалість життя викликає занепокоєння. Інтегровані показники ВООЗ свідчать про скорочення тривалості життя в Україні в середньому на 10 років у порівнянні з країнами Європейського Союзу.

Однією з причин погіршення стану здоров'я населення України є алкоголізм і полінаркоманія. Алкоголь за кла-

сифікаційно-правовою ознакою є психоактивною речовиною, зловживання якою викликає аддиктивні розлади здоров'я. Кримінально-правові, медико-фармацевтичні та соціально-економічні дослідження довели, що часте вживання таких напоїв, які містять алкоголь, призводить до появи різного роду соматичних, психічних і наркологічних захворювань за Міжнародною класифікацією хвороб десятого перегляду (наприклад, розлади центральної нервової системи, особливо процесів мислення, пам'яті, уваги, сприйняття). Алкоголізм майже на чверть вкорочує життя людини, на 16–17% знижує працездатність. Нещасні випадки, дорожньо-транспортні пригоди, суїциди і травми трапляються набагато частіше з людьми, які зловживають психоактивними речовинами, при цьому в тих людей, що часто випивають, низька працездатність, сильно страждає трудова дисципліна. Саме зловживання психоактивними речовинами – одна з основних причин високого рівня злочинності в країні.

Дослідженням проблеми причинних зв'язків між зловживанням психоактивними речовинами та його наслідками у вигляді алкоголізму, полінаркоманії та злочинності присвячені роботи провідних учених України, серед яких слід виділити наукові праці В. Я. Тація, Ю. В. Бауліна, І. К. Сосіна, П. В. Волошина, І. М. Трахтенберга, О. І. Мінко, І. В. Лінського та ін.

Визначити причинно-наслідкові зв'язки (співвідношення) алкоголізму і полінаркоманії зі злочинністю можна таким чином: алкоголь тягне до злочину (п'яному «море по коліно»), а злочин – до алкоголю (злочинцю необхідно «залити совість та спогади»).

На ґрунті пияцтва і полінаркоманії здійснюється значна частина тяжких і особливо тяжких злочинів (хуліганство, зґвалтування, вбивство, нанесення різного ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, збут особливо небезпечних наркотичних засобів і психотропних речовин тощо). Це означає, що щорічно за суспільно небезпечні діяння,

пов'язані з вживанням спиртовміщуючих напоїв і психоактивних речовин, судами засуджуються десятки тисяч осіб, з яких значна частина – позбавляється волі.

Слідча та судова практика свідчать про те, що особи, які зловживають психоактивну речовину (алкоголь) і в яких правова культура і правосвідомість знаходиться на низькому рівні, вчиняють злочини. Слід підкреслити, що особа, яка вчинила злочин у стані сп'яніння, не звільняється від кримінальної відповідальності. Навпаки, ст. 67 Кримінального кодексу України розглядає вчинення злочину особою в стані сп'яніння, як обставину, що обтяжливлює відповідальність. Зловживання психоактивних речовин взагалі, й алкоголю зокрема, на думку багатьох слідчих, суддів, судових психіатрів, наркологів і судових медиків, є одним з найсприятливіших криміногенних чинників, здатних прискорити реалізацію агресії. Під впливом психоактивних речовин певною мірою змінюється адекватне сприйняття людиною оточуючого світу та подій, які відбуваються навколо неї. Діючи на нервову систему, психоактивні речовини зменшують контролюючу функцію кори головного мозку, тим самим розгальмовують безпосередні потяги та бажання хворих-злочинців, що веде до зростання їх агресивності. Тому у відповідь на незначну конфліктну ситуацію ці люди відповідають надзвичайно агресивною реакцією із скоєнням тяжких або особливо тяжких злочинів (ч. 4, 5 ст. 12 КК).

Таким чином, алкоголізм і полінаркоманія, які пов'язані із зловживанням психоактивних речовин, знаходяться у причинно-наслідкових зв'язках із злочинністю взагалі, та наркозлочинністю зокрема, що загрожує національній безпеці в Україні. Підвищення правової культури та правосвідомості в суспільстві, пропаганда здорового образу життя є запорукою підвищення рівня навчальної (в школах, вищих навчальних закладах), трудової (на підприємствах) дисципліни і правопорядку, а відповідно зменшення рівня злочинності.